

PROVET I ORTODOX RELIGION 3.10.2019 BESKRIVNING AV GODA SVAR

Tabellen i denna fil (på sidorna 5–6) är inte nödvändigtvis fullkomligt tillgänglig för till exempel användare av skärmläsningsprogram.

Grunderna enligt vilka bedömningen gjorts framkommer i de slutgiltiga beskrivningarna av goda svar. Uppgiften om hur bedömningsgrunderna tillämpats på examinandens provprestation utgörs av de poäng som examinanden fått för sin provprestation, de slutgiltiga beskrivningarna av goda svar och de föreskrifter gällande bedömningen som nämnden gett i sina föreskrifter och anvisningar. De slutgiltiga beskrivningarna av goda svar innehåller och beskriver inte nödvändigtvis alla godkända svarsalternativ eller alla godkända detaljer i ett godkänt svar. Eventuella bedömningsmarkeringar i provprestationerna anses vara jämförbara med anteckningar och sålunda ger de, eller avsaknaden av markeringar, inte direkta uppgifter om hur bedömningsgrunderna tillämpats på provprestationen.

Religionsundervisningens centrala uppgift är att stödja den studerandes allmänbildning i fråga om religioner och livsåskådningar. I religionsundervisningen sätter sig den studerande in i olika religioner och religiositet som fenomen samt religionslöshet. I den ortodoxa religionsundervisningen fördjupar sig den studerande i den ortodoxa kyrkans och kristendomens olika utvecklingskedor. Undervisningen omfattar också den ortodoxa kyrkans viktigaste principer när det gäller lära och etik. Dessutom går den studerande igenom andra betydelsefulla kyrkor och religioner. Religionerna granskas som en del av kulturen, kulturtraditionen och samhället samt individens och samfundets liv.

Provet i religion innefattar nio uppgifter, av vilka examinanden bör besvara fem. Provet omfattar två delar. Del I består av sex uppgifter. Varje uppgift ger 0–20 poäng. Del II består av tre uppgifter, som ger 0–30 poäng per uppgift. Av uppgifterna i del I kan man besvara tre, fyra eller fem, av uppgifterna i del II högst två. Det maximala antalet poäng i provet är 120.

För att nå detta poängantal måste examinanden besvara tre uppgifter i del I och två uppgifter i del II.

Provet innehåller uppgifter av olika karaktär och svårighetsgrad. En del av uppgifterna förutsätter ett koncentrerat och kort svar, en del att man behärskar stora ämnesområden och svarar i essäform. Uppgifterna kan innehålla material som texter, bilder, videor, kartor, diagram, figurer och statistik. Innehållet i materialet bör utnyttjas, tillämpas och bedömas på ett sakligt sätt. Om en uppgift har material bör man i regel hänvisa till det i svaret. Uppgifterna kan innehålla begränsningar i fråga om teckenmängd. I detta fall är det fråga om den rekommenderade maximilängden för svaret. Då sänks inte vitsordet för svaret om teckenmängden underskrids, ifall sakinnehållet är tillräckligt och framställningen tydlig. En stor överskridning av teckenmängden sänker vitsordet på det sätt som för varje uppgift anges i beskrivningarna av goda svar.

I provet i religion bedöms examinandens faktakunskaper, hantering av informationen och framställningssätt. I fråga om faktakunskaper bedöms examinandens kännedom om sakinnehållet i lärokursen i religion samt hur sakligt och precist centrala begrepp som berör religioner och livsåskådningar används. I svaren bedöms också hur innehållet i svaret motsvarar uppgiften och hur väl avgränsat svaret är. I alla uppgifter är det viktigt att svaret motsvarar uppgiften. Om uppgiften förutsätter till exempel jämförelse, fästs också vikt vid det i bedömningen. En stor faktamängd är inte till fördel om fakta är oväsentliga för uppgiften. Sakfel och en felaktig användning av begrepp sänker vitsordet.

I fråga om hanteringen av informationen bedöms examinandens förmåga att presentera, analysera, bedöma och tillämpa kunskap om religioner och livsåskådningar. Uppmärksamhet fästs speciellt vid hur övertygande de framförda synpunkterna är, hur de motiveras och hur ämnet problematiseras. Ett lyckat svar visar att examinanden självständigt behärskar sin kunskap om religioner och livsåskådningar och kan hantera den utifrån tidigare erhållna fakta och behandla religionsfrågor på ett analytiskt sätt ur många olika synvinklar. Dessutom är fakta, motiverade ställningstaganden och åsikter klart åtskilda från varandra.

I fråga om framställningssättet bedöms svarets konsekvens, helhet och stilistiska smidighet. Flytande och vårdad svensk sakprosa värderas i svaret. Upprepingar och ett otydligt eller oredigt framställningssätt sänker vitsordet.

I fråga om faktakunskaper presenteras de mer detaljerade kriterierna separat för de olika uppgifterna. Beskrivningen av svarens kvalitet är inriktad på två nivåer: ett gott svar, som motsvarar cirka 50 procent av hela poängtalet, och ett berömligt svar, som avser cirka 80 procent av poängtalet. I uppgifter med många delar fastställs poängen separat för de olika delarna, ifall inte annat sägs i uppgiften. Ifall uppgiften består av ovanligt många delar ges särskilda direktiv för poängsättningen. I fråga om omfattande essäuppgifter är beskrivningarna av ett gott svar alltid endast riktgivande. De innehåller i första hand element som är centrala i gymnasiekurserna, men utöver dem kan examinandens svar innehålla andra väsentliga aspekter.

Allmänt taget är ytterligheterna i fråga om faktakunskaper svar som över huvud taget inte innehåller fakta och begrepp som är väsentliga för ämnesområdet, och svar som visar en utmärkt behärskning av ämnesområdet. Utmärkande för det sistnämnda är till exempel att de begrepp som är väsentliga för ämnesområdet har använts på ett sakkunnigt och naturligt sätt och att de fakta som presenteras i svaret är mångsidiga och precisa. Mellan dessa ytterligheter ligger ett så kallat gott svar, som innehåller en del väsentliga aspekter på ämnesområdet och där användningen och definitionen av begreppen i huvudsak är sakliga. Ett sådant svar kan också innehålla enstaka sakfel.

I allmänhet följer faktakunskaperna, hanteringen av informationen och framställningssättet varandra åt, eftersom gestaltning av fakta som är väsentliga för helheten, användning av sakenliga begrepp, konsekvens i argumentationen och stilistisk smidighet hör ihop. Nedan ges allmänna riktlinjer som åskådliggör olika faktorer som bör beaktas vid bedömningen av i första hand hanteringen av informationen och framställningssättet.

De svaga svaren är stilistiskt oklara, ostrukturerade och besvarar uppgiften endast delvis eller inte alls. I sådana svar utnyttjar man inte materialet och framförda synpunkter motiveras inte vederhäftigt. Sådana svar ger i regel under en fjärdedel av hela poängtalet.

Under hälften av hela poängtalet ger också sådana svar som presenterar ett eller flera fakta och begrepp som är väsentliga för ämnet men som är ostrukturerade och stilistiskt oklara. Sådana svar kan också innehålla upprepningar, överdrifter, ohållbara motiveringar och uppräknningar.

Ett gott svar motsvarar i bedömningen cirka hälften av hela poängtalet. Ett sådant svar besvarar i huvudsak uppgiften och innehåller flera väsentliga fakta och synpunkter på ämnet. Examinanden har åtminstone till vissa delar utnyttjat det material som hör till uppgiften, och svaret innehåller tillämpning och utveckling av fakta. Svaret visar en strävan att strukturera och motivera. Svaret kan ändå delvis vara ostrukturerat och uppräknande och motiveringarna kan vara ytliga.

Ett berömligt svar motsvarar cirka 80 procent av hela poängtalet. I ett sådant svar har examinanden lyckats skapa en konsekvent helhet av flera fakta och synpunkter som är väsentliga för ämnet. Svaret motsvarar uppgiften och språket är vårdat. De motiveringar som framförs är tydliga och mångsidiga, och fakta tillämpas och analyseras trovärdigt.

Svar som når de allra högsta poängen utmärks utöver de nämnda aspekterna av en djup förståelse av ämnesområdet och en förmåga att sätta in fakta i större sammanhang. Examinanden har utnyttjat material som hör till uppgiften på ett insiktsfullt sätt och relaterat dem till varandra. Svaren utgör välunderbyggda helheter stödda av argumentation. De kan också innehålla fyndiga och överraskande synpunkter och öppningar mot alternativa sätt att närma sig problemet.

Bedömning av studentexamensprovet i religion

Poängtal	under 25 %	25–50 %	50 %, gott svar	80 %, berömligt svar	över 80 %
Faktakunskaper: Det som bedöms är kunskap om faktainnehållet enligt läroplanen, korrekt och precis användning av begrepp, överensstämmelse mellan innehåll och uppgift samt avgränsning av svaret.	Svaret innehåller väldigt lite eller ingen för ämnesområdet relevant kunskap och väldigt få eller inga för ämnesområdet relevanta begrepp.	Ett eller flera för ämnesområdet relevanta fakta och begrepp presenteras i svaret.	Svaret innehåller flera för ämnesområdet relevanta fakta, användningen och definitionerna av begrepp är huvudsakligen korrekta. Svaret kan innehålla enstaka faktafel (noggrannare kriterier för enskilda uppgifter ges i beskrivningen av goda svar).	Svaret visar berömliga insikter i ämnesområdet; begrepp används sakkunnigt och naturligt, och de kunskaper som presenteras i svaret är mångsidiga och exakta (noggrannare kriterier för enskilda uppgifter ges i beskrivningen av goda svar).	Svaret visar en djuplodande förståelse av ämnesområdet och en förmåga att koppla kunskapen till vidare sammanhang.

Poängtal	under 25 %	25–50 %	50 %, gott svar	80 %, berömligt svar	över 80 %
Hantering och presentation av kunskap: Examinandens förmåga att presentera, analysera, utvärdera och tillämpa kunskap bedöms; presentationen bedöms med tanke på svarets följdriktighet, enhetlighet och stilistiska smidighet.	Svaret är stilistiskt osammanhängande och ostrukturerat. Det motsvarar endast delvis eller inte alls uppgiften. Uppgiftens material har inte utnyttjats och de framlagda ståndpunkterna har inte motiverats adekvat.	Svaret är ostrukturerat och stilistiskt osammanhängande. Det kan innehålla upprepningar, överdrifter, icke-trovärdiga motiveringar och vara katalogartat.	Svaret motsvarar huvudsakligen uppgiften. I svaret presenteras flera för ämnesområdet relevanta fakta och synpunkter. Uppgiftens material har utnyttjats till vissa delar och svaret visar tecken på tillämpning och utveckling av kunskap. Det finns en strävan efter en följdriktig struktur och motiveringar, men svaret kan ställvis vara ostrukturerat och katalogartat. Motiveringarna kan vara rätt ytliga.	Flera för uppgiften relevanta fakta och synpunkter har kopplats ihop till en följdriktig helhet. Svaret motsvarar uppgiften och är vårdat till sitt språk. De framlagda motiveringarna är tydliga och mångsidiga. Kunskapen tillämpas och utvecklas på ett trovärdigt sätt.	De olika materialen för uppgiften har utnyttjats på ett insiktsfullt sätt och har ställts i relation till varandra. Motiveringarna är övertygande och väl argumenterade. Svaret kan innehålla sinnrika synpunkter och öppningar till alternativa angreppsvinklar.

Del I

1. Påståenden om religioner (20 p.)

Kyrkohistoria

1.1. rätt

1.2. fel

1.3. rätt

1.4. rätt

1.5. fel

Den ortodoxa kyrkans lära och etik

1.6. rätt

1.7. fel

1.8. fel

1.9. fel

1.10. fel

Religionerna i världen

1.11. fel

1.12. fel

1.13. rätt

1.14. rätt

1.15. fel

Kristendomen i Finland

1.16. fel

1.17. fel

1.18. fel

1.19. rätt

1.20. rätt

2. De abrahamitiska religionerna (20 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinanden granskar de abrahamitiska religionerna med hjälp av bibelcitatet och hur examinanden kan analysera det aktuella bibelcitatet ur religionsdialogens synvinkel genom att beakta bibelkunskapens, kyrkohistoriens och samhällsläran synvinklar.

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig.

2.1. (5 p.)

I ett gott svar (3 p.) vet examinanden att man med de abrahamitiska religionerna åsyftar judendomen, kristendomen och islam.

I ett berömligt svar (5 p.) kan examinanden ange Abraham som religionernas stamfader och redogöra för hur judendomen utvecklas genom ärvingarna av Abrahams son Isak. Kristendomen baserar sig på judendomen. Abrahams förstfödde var Ismael som föddes av Saras slavinna och som anses vara de muslimska arabernas stamfader.

2.2. (15 p.)

I ett gott svar (8 p.) kan examinanden nämna åtminstone tre bakgrundsfaktorer som religionerna har gemensamt (som bas för dialogen) och ett exempel från historien och från dagens samhälle ur dialogens synvinkel.

I ett berömligt svar (12 p.) kan examinanden på ett mer detaljerat sätt analysera historiska händelser som är aktuella med tanke på dialogen, också händelser från Bibelns historia. Svaret innehåller flera illustrerande exempel som har lagts fram koncist.

Svaret innehåller exempelvis följande faktorer som de tre religionerna har gemensamt och som skapar en grund för religionsdialogen:

- Enligt Bibeln lovade Gud Abraham ett stort antal avkomlingar (ordet "Abraham" betyder fader av många eller fader av troende).
- Som utgångspunkt för religionernas enhet i Bibeln finns Guds förbund med Isak utan att glömma att även Ismael är under Guds omsorg i enlighet med Abrahams önskan.
- Enligt Bibelns släktförteckning stammar Kristus från Abraham, medan Muhammed enligt Koranen stammar från Abraham genom Ismael.
- Alla de tre religionerna är monoteistiska bokreligioner.
- Ur religionsvetenskapens synvinkel talar alla de tre religionerna om samma Gud fastän treenighetsläran från judendomens och islams synpunkt avviker från deras uppfattning om monoteismen.
- Alla de tre religionerna har delvis samma kulturbakgrund och liknande seder och bruk.

Exempel på historiska och samhällliga synpunkter:

- Muhammed var i kontakt med ortodoxa kristna på Sinaihalvön och lovade beskydda de kristna (Heliga Katarinas kloster på Sinai har aldrig förstörts och i samband med klostret finns en moské, klostret har "Muhammeds löfte om beskydd").
- Enligt traditionen fanns det kristna fresker i Kabas tempel som Muhammed befallde skulle bevaras.
- Största delen av den ortodoxa befolkningen levde länge innanför en muslimsk värld (Bysans), och båda religionerna tog intryck av varandra.
- I Bysans sköttes dialogen med islam av patriarken som blev etnark.
- Alla de tre religionerna betraktar Jerusalem som sin heliga stad.
- I Jerusalem håller de religiösa ledarna kontakt trots att det politiska läget är besvärligt och i synnerhet relationerna mellan judar och muslimer är ansträngda.
- I Finland träffas de religiösa ledarna regelbundet.
- I Finland förs det dialog i skolor och man arrangerar seminarier i anknytning till dialogen.
- Dialogen motiveras ur samhällsfredens synvinkel.

3. Fotboll som religion (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och ingående examinandena diskuterar de religionsliknande dragen i fotbollens fankultur och hänför dem till religionsvetenskapens begrepp.

I ett gott svar (10 p.) redogör examinandena för minst tre religionsliknande drag i fankulturen, motiverar dem på ett trovärdigt sätt och ger ett konkret exempel på dem som anknyter till fotboll.

I ett berömligt svar (16 p.) diskuteras fankulturens religionsliknande drag omfattande, strukturerat och djupt. Religionsforskningens begrepp används på ett sakkunnigt sätt i svaret. Särskilt förtjänstfullt är att diskutera hur fotbollens fankultur eventuellt skiljer sig från fenomen som typiskt betraktas som religioner.

De givna exemplen kan hänföras till exempel till följande:

- rituellt beteende
- åtskiljande av heligt och profant
- affekt, starka känslor och upplevelser, konflikter mellan grupperingar
- samhörighet
- symboler
- heliga föremål och platser (fotbollar från vissa turneringar, hemstadion, vallfärder till stadion)
- myter: berättelser om viktiga matcher, segrar och förluster
- normer: vissa etikettsregler
- hängivenhet
- identitet, att skilja sig från de likgiltiga
- tidsmässiga, finansiella och sociala uppoffringar
- högaktning av spelarna, mystifiering, att se dem som helgon
- identifikation med spelarna (att klä sig i spelskjortor)
- musikens betydelse (hejramsor och sånger, koreografi till dem).

4. En religiös förrättning (20 p.)

I svaret bedöms om examinanden känner igen den religiösa förrättningen och vilken religion det är fråga om. I svaret bedöms också hur examinanden diskuterar saker som har att göra med ingående av äktenskap ur den ortodoxa lärans synvinkel. I granskningen tar examinanden upp både sakramentets allmänna principer och huvudlinjerna i hur sakramentet förrättas.

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig.

4.1. (5 p.)

I svaret bedöms om examinanden känner igen den religiösa förrättningen och vilken religion det är fråga om. I ett gott svar (3 p.) identifierar examinanden förrättningen på videon som ingående av äktenskap genom en religiös förrättning.

I ett berömligt svar (5 p.) identifierar examinanden förrättningen och kopplar ihop den med den japanska shintoismen.

4.2. (15 p.)

I svaret bedöms hur examinanden diskuterar saker som har att göra med ingående av äktenskap enligt den ortodoxa kyrkans lära. I granskningen tar examinanden upp både sakramentets allmänna principer och huvudlinjerna i hur man förrättar sakramentet.

Svaret innehåller exempelvis följande saker:

- I Bibeln berättas om hur Kristus deltog i bröllopfesten i Kana i Galiléen. Detta visar att han har välsignat äktenskapet som en livsform mellan man och kvinna. Det betyder dock inte att äktenskapet skulle vara instiftat av Kristus själv, till skillnad från nattvarden och dopet.
- De allmänna principerna för ingående av äktenskap:
  - I den ortodoxa kyrkan är ingående av äktenskap ett av kyrkans sju sakrament.

- Enligt kyrkans lära är det fråga om en helig förrättning mellan man och kvinna som välsignats av kyrkan.
  - Äktenskapets sakrament förrättas av en präst (eller en biskop) i kyrkan.
  - I Finland kan man viga ett kyrkligt par som båda är medlemmar i någon kristen kyrka.
  - I en ortodox vigsel ska den ena av dem som vigs höra till den ortodoxa kyrkan. Oftast sker vigseln enligt brudens religion, men man kan också komma överens om en annan lösning.
  - Om vigseln har ägt rum på en magistrat välsignas äktenskapet i den ortodoxa kyrkan med en bönegudstjänst, men då är det inte fråga om ett egentligt sakrament.
  - Den ortodoxa kyrkan viger inte personer av samma kön till äktenskap. En kyrklig vigsel förutsätter inte att man har deltagit i den ortodoxa skriftskolan.
  - Ett av äktenskapets syften är att föda barn.
  - Till skillnad från den romersk-katolska kyrkan är äktenskapet inte ouplösligt utan kan också sluta i en skilsmässa. I den ortodoxa kyrkan kan man förrätta äktenskapets sakrament för en som ingår sitt tredje äktenskap, men därefter förrättar man inte längre det egentliga sakramentet.
  - Månggifte hör inte till kristendomen. Nästan utan undantag har alla kulturer och samhällen religiösa riter för att bekräfta ett förhållande mellan en man och en kvinna.
- Förrättandet av sakramentet i kyrkan:
- Vigsselförrättningen omfattar två delar, förlovningen och vigseln. Förlovningen, som också kan förrättas i kyrkan som en separat handling före vigseln, förrättas i kyrkans västra ända. Där läser man böner för dem som ska förlovas. De håller vaxljus i händerna, och under förrättningen sätter prästen en ring på ringfingret på den högra handen. Ringen står för ett evigt och obrytbart förbund. Ringen sätts på den högra handen eftersom också korstecknet görs med den högra handen, och därigenom är Gud som också välsignar med den högra handen osynligt närvarande i människans liv.

- Efter förlovningen ställer sig paret framför analogen (vigselbordet) i mitten av kyrkan. Under förrättningen frågar prästen de som ska vigas om de ingår äktenskap av fri vilja. Efter att man har läst böner sätts vigselkronor på brudparets huvud. De symboliserar både ansvaret och makten som de har i familjen. Kronan symboliserar också martyrskap och hjälteskap: man ska avstå från själviskhet för makens/makans och familjens skull och vara vardagshjältar i sitt liv. Brudparet delar också på en vinskål. Den syftar på det kommande gemensamma livet och det delade ansvaret som hör till och olika händelser som man möter i livet. Efter vinskålen går brudparet efter prästen tre gånger kring analogen med sammanfogade händer. I likhet med ringen symboliserar detta äktenskapets eviga gemensamma livsvandring. Efter att man har gått kring analogen tas kronorna av och efter slutvälsignelsen kysser makarna varandra och brudgummen Kristusikonen och bruden jungfru Marias ikon.

I ett gott svar (7 p.) beskriver examinanden de juridiska och kyrkliga förutsättningarna för den ortodoxa kyrkans äktenskapssakrament i huvuddrag. I sitt svar tar examinanden upp kyrkans syn på sakramentet i allmänhet och nämner sakramentets huvudsakliga delar.

I ett berömligt svar (12 p.) diskuterar examinanden sakramentets allmänna drag och principer på ett mer omfattande sätt och redogör för dess samband med Bibeln och beskriver händelserna under sakramentets kyrkliga förrättning och dess symbolik på ett mer detaljerat sätt. Examinanden beskriver också vilka praktiska traditioner andra kyrkor har i anknytning till äktenskap. Det kan betraktas som en speciell merit om examinanden diskuterar sakramentet som en symbol för förhållandet mellan Kristus och människan.

5. Den ortodoxa kyrkans natur (20 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat examinanden analyserar den ortodoxa kyrkans definitioner på basis av trosbekännelsen och diskuterar kyrkans väsen i förhållande till trosbekännelsens definitioner under olika historiska tidsepoker.

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig.

5.1. (10 p.)

I uppgiften bedöms hur bra examinanden kan tolka de definitioner av kyrkan som anges i trosbekännelsen.

Bland annat följande saker hör till definitionerna:

- Ordet *kyrka* kommer från det grekiska ordet *ekklesia* som betyder de utvaldas skara.
- Enligt trosbekännelsen är kyrkans attribut att den är en, helig, katolsk och apostolisk.
- Enhet: kyrkan har ett enda huvud, Kristus. Kristus talade om en flock vars yttre enhet omvittnas av den gemensamma trosbekännelsen.
- Helig: Kyrkans helighet baserar sig på Kristi och den Helige Andes helighet.
- Katolskhet: ordet katolsk kommer från det grekiska ordet *katholikos* som betyder allmän. Dess betydelse är att kyrkan inte begränsar sig till något ställe eller något folk. Kyrkans katolskhet är ett geografiskt attribut.
- Apostoliskhet: kyrkan har ett apostoliskt ursprung.

I ett gott svar (5 p.) har examinanden kunnat plocka upp de attribut som definierar kyrkans väsen (en, helig, katolsk och apostolisk) ur materialet och kan förklara åtminstone två av dem.

I ett berömligt svar (8 p.) kan examinanden förklara attributen på ett mer exakt och koncist sätt.

5.2. (10 p.)

I uppgiften bedöms examinandens förmåga att uppfatta kyrkans väsen i ljuset av de historiska kunskaperna.

Bland annat följande faktorer har påverkat kyrkans läge under olika tider:

- Alla de kristna kyrkorna har ett och samma huvud, Kristus, trots att det inte finns någon yttre enhet.

- Den kristna kyrkan delades upp redan under de första århundradena på grund av läromässiga strider. Kyrkans slutgiltiga delning ägde rum år 1054 då den östliga kyrkan började kallas ortodox och den västliga kyrkan katolsk; i västkyrkan fortsatte splittringen efter reformationen på 1500-talet.
- När de reformerade kyrkorna i väst bröt med den romerska kyrkan ställde man frågan om de reformerade kyrkorna fortfarande hör till den kristna kyrkan. Man lade till ett nytt kännetecken till kyrkans centrala kännetecken: att evangeliet förkunnas rätt och att sakramenten förvaltas renlärt.
- Enligt den ortodoxa kyrkan är den delade kyrkans yttre enhet ett viktigt mål för eumenin.
- Trots att termen *katolsk* efter kyrkans delning har stått för den västliga katolska kyrkan är också den ortodoxa kyrkan katolsk.
- Både den katolska och den ortodoxa kyrkan anser sig vara av apostoliskt ursprung och en direkt kontinuitet till urkyrkan.
- Med apostoliskhet åsyftas att kyrkans lära baserar sig på apostlarnas undervisning.

I ett gott svar (5 p.) kan examinanden nämna två historiska fakta om delningen av kyrkan och analysera dem genom attributen i trosbekännelsen.

I ett berömligt (8 p.) svar kan examinanden berätta mångsidigt om kyrkohistoriska skeden och spegla historien mot kyrkans attribut.

6. Religionernas ställning i Kina (20 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinanden redogör för religionernas ställning i dagens Kina och tolkar materialet i uppgiften, samt hur grundligt och insiktsfullt hen analyserar orsaker som lett till nuläget.

I ett gott svar (10 p.) redogör examinanden för de huvudsakliga dragen beträffande stödet och utbredningsområdet i dagens Kina för de religioner som nämns i materialet. I svaret redogörs dessutom för minst två orsaker som lett till det nuvarande läget.

I ett berömligt svar (16 p.) redogör examinanden noggrant för de i materialet nämnda religionernas stöd och utbredningsområde. I svaret åskådliggörs med hjälp av exempel att den huvudsakliga religionen i Kina varierar områdesvis: i landets nordvästra delar är den huvudsakliga religionen islam, i landets sydvästra delar buddhism. Protestantisk kristendom är den huvudsakliga religionen i vissa områden i landets östra delar, där också kinesisk folktro och taoism har starka stödområden. I svaret presenteras i stora drag de olika religionernas anhängarantal enligt statistiken för hela landet. Examinanden redogör för minst fyra orsaker som lett till det nuvarande läget. I svaret granskas det kommunistiska styrets religionsfientlighet (särskilt på 1960- och 1970-talet) och noteras att stödet för kristendomen vuxit under de senaste årtiondena. Särskilt förtjänstfullt är det att diskutera religionsstatistikens tillförlitlighet och svårigheterna med att samla in information, samt konfucianismens ställning i förhållande till religionsstatistiken (huruvida den klassificeras som religion).

Orsaker som lett till det nuvarande läget är till exempel följande:

- Kinas traditionella religioner taoismen, konfucianismen och buddhismen har haft en stark ställning, vilket bidragit till att kristendomen under gångna sekler haft svårt att etablera sig.
- Under kejsartiden övervakades religionerna noggrant för att förhindra upprorsrörelser, vilket bidrog till att försvåra de monoteistiska religionernas missionsarbete.
- I slutet av 1940-talet blev Kina en kommunistisk folkrepublik, och i synnerhet under kulturrevolutionens tid på 1960–1970-talet var religionsfientligheten stark (jämför material 6.B); samtidigt fick högaktningen av ledaren Mao Zedong religionslika drag.
- Den ateistiska politiken i mitten av 1900-talet har bidragit till att en betydande andel av kineserna fortfarande inte betraktas som utövare av någon religion (Kinas folkmängd är cirka 1,4 miljarder).
- Den kinesiska statens inställning till religioner förändrades på 1980-talet och blev mer tillåtande än tidigare, vilket syns till exempel i en stark ökning av antalet kristna.
- Den kinesiska staten strävar fortfarande efter att övervaka religionsutövandet. Det finns fem officiellt godkända religionsgrupper: buddhister, taoister, muslimer, protestantiska kristna och katolska kristna (som inte lyder under Vatikanen). Under de

senaste åren har staten utökat sin kontroll över religionerna (t.ex. förföljelsen av de huvudsakligen muslimska uigurerna)

- Det är svårt att uppskatta stödet för kristendomen i Kina, eftersom bara en del av de kristna utövar religionen offentligt (den protestantiska patriotiska rörelsen De tre själven och den katolska Kinas patriotiska katolska förening). I Kina finns det gott om kristna som utövar sin religion i hemlighet, dem syftar man på med den gemensamma benämningen hemkyrkorörelsen. Till de kristna rörelser som verkar i hemlighet hör den påvetrogna katolska kyrkan, många protestantiska rörelser och ett otal kyrkor som uppstått i Kina.
- I Kina finns ett tiotal etniska grupper med islam som huvudsaklig religion; stödet för islam är sålunda starkast i dessa gruppers traditionella bosättningsområden i landets nordvästra delar.
- På kartan (material 6.A) har taoism och folktro buntats ihop, medan de i statistiken (material 6.B) har granskats separat. Kinesisk folktro är inte en enhetlig religion, utan en mångfald av traditioner som tar sig olika uttryck på olika håll; taoismen bidrar till den kinesiska folktron. Konfucianismen, taoismen och buddhismen kallas Kinas tre vägar och kan i praktiken också utövas parallellt.
- I Kina verkar också sådana förbjudna religiösa grupper som inte nämns i uppgiftens material (till exempel Falun Gong, som uppskattas ha miljoner anhängare).
- Kinas befolkningstillväxt inverkar avsevärt på hur religionernas anhängarmängder växer; i statistiken har man inte presenterat hur utvecklingen går för mängden sådana som inte hör till något religionssamfund. Kinas befolkningstäthet varierar på olika håll i landet; i landets östra delar är befolkningen större än i de flesta områdena i landets västra delar, vilket inte syns på kartan (material 6.A).

Del II

7. Martyrskapet och kristendomen (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig.

7.1. (15 p.)

I svaret bedöms examinandens tolkning av Perpetuas och Felicitas martyrb berättelse och ikonbilden som föreställer dem samt examinandens diskussion om martyrskapets väsen.

I ett gott svar (8 p.) behandlar examinanden Perpetuas och Felicitas och tar upp följande saker i sin granskning:

- I berättelsen förmedlas speciellt Perpetuas starka agerande för sin tro trots faderns vädjan.
- I berättelsen är Perpetuas förmåga att se kommande saker viktig, som till exempel hennes syn på sitt kommande öde; detta uppmuntrade henne att förbli en kristen.
- Hon besegrade odjuret, dvs. pressen att ombestämma sig eftersom hon i synen stärktes genom löftena om en belöning i himmelen. Hon fungerade som ett exempel för fängelsets medarbetare om en stark tro och dess betydelse, varför också han blev kristen.
- Också de manliga martyrerna stödde fängelsedirektören som hade blivit kristen. Med andra ord rådde det en stark samhörighet mellan de kristna.
- Ikonen föreställer Perpetuas och Felicitas öde på arenan där de står och ger varandra stöd. Ikonen återspeglar de kristnas obevekliga tro genom exemplet av personerna som ikonerna föreställer.

I ett berömligt svar (12 p.) analyserar examinanden berättelsen mer omfattande och grundligare.

- Examinanden diskuterar begreppet martyrskap genom exempel och också från en annan synvinkel än kristendomen och redogör för hur begreppet gör sig gällande i dag.

- Examinanden diskuterar martyrskapet mångsidigt både med tanke på den ideologiska och den religiösa synvinkeln och tar upp exempel på bl.a. konflikter mellan olika länder och deras följder.
- Det betraktas som en speciell merit om svaret diskuterar martyrskap i nutidshistorien.

7.2. (15 p).

I svaret bedöms examinandens definition för begreppet martyrskap samt hur analytiskt och insiktsfullt examinanden analyserar martyrskapet i kyrkans historia och dess betydelse i det andliga livet.

I ett gott svar (8 p.) presenterar examinanden förföljelsernas tid i huvudsak och beskriver kyrkans traditioner i anknytning till martyrer samt tar upp följande saker:

- Martyrer är personer som har dödats på grund av sin tro eller ideologi.
- Martyrskapet uppstod under de första århundradena efter kristendomens uppkomst när kristendomen började sprida sig.
- Ursprungligen betyder ordet vittne.

I ett berömligt svar (12 p.) diskuterar examinanden martyrskapets utvecklingsfaser mer analytiskt och tar upp följande saker:

- Den första som dödades för sin tro var diakonen Stefanos i Jerusalem år 36. Han anses vara kristendomens första martyr. Han stenades till döds.
- Romerska kejsare som levde under senare tider förföljde de kristna. De ansågs utgöra ett hot mot samhället eftersom de till exempel vägrade offra till kejsaren. Kejsaren Nero organiserade de första omfattande förföljelserna på 60-talet e.Kr.
- Mest kristna dödades under förföljelserna under kejsarna Decius och Diocletianus tid (på 200-talet). Offrens djärvhet och erfarenheter gjorde dem till förebilder och föremål för beundran bland de kristna.
- Vördnaden av relikier har också en anknytning till martyrtiden.
- Martyrer har beskrivits i deras livsberättelser (hagiografier). I dessa beskrivs deras tragiska öden, trons styrka och under som hänt under deras livstid eller efter döden.

Texterna är lärorika berättelser om en kristens liv. Martyrernas påverkan syns i ikonkonsten, i den kyrkliga diktkonsten och hymnografin.

I tillägg diskuterar examinanden martyrskapet på ett mer omfattande sätt och tar upp orsaker till att de kristna förföljdes under kyrkans första århundraden. Svaret innehåller exempel på kejsare som förföljde dem, de kristnas öden och examinanden nämner andra martyrer än de som nämnts i materialet.

Också martyrskapets betydelse för kyrkans liv kommer fram i svaret. Den ortodoxa kyrkans namnsdagskalender har kommit till under martyrtiden eftersom man började ge de döpta namn efter martyrerna. Martyrskapet har varit en del av kyrkans historia också under senare tider. I Grekland talar man om nymartyrer från tiden under det turkiska styret som varade i över 400 år i landet.

8. Den ortodoxa kyrkans ställning (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig.

8.1. (20 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinanden diskuterar saker som hänt under perioden 1917–1923 och som påverkade den ortodoxa kyrkans ställning i Finland.

I ett gott svar (12 p.) kan examinanden nämna fem saker som påverkar den ortodoxa kyrkans ställning i Finland och analyserar åtminstone två av dem mer grundligt.

I ett berömligt svar (16 p.) kan examinanden berätta mer ingående och noggrannare om faktorer som påverkade den ortodoxa kyrkans ställning. Det betraktas som en särskild merit om examinanden berättar om Tomos-dokumentets innehåll i detalj.

Möjliga faktorer kan vara bland annat följande:

- Finland blev självständigt.

- Bandet mellan det ortodoxa ärkestiftet i Finland och den ryska ortodoxa moderkyrkan bröts.
- Det uppstod en kassakris då kyrkans kontantinhav blev kvar i bankerna i S:t Petersburg.
- Man ansökte om en fullständig självständighet, autokefali, för Finlands ortodoxa kyrka, men den beviljades inte.
- Den finländska statsmaktens målsättning var att bryta det administrativa bandet till Rysslands ortodoxa kyrka.
- År 1918 gavs en förordning om den ortodoxa kyrkan då den finländska staten erkände det ortodoxa stiftet som en självständig kyrka.
- År 1921 erkände Moskvapatriarkatet autonomi, dvs. intern självständighet: det räckte inte för Finlands ortodoxa kyrka.
- Man ansökte om en fullständig självständighet, dvs. autokefali.
- År 1923 nämndes den ortodoxa kyrkans ställning i lagen om religionsfrihet.
- År 1923 reste en delegation som bestod av representanter för Finlands statsmakt och ortodoxa kyrka till Konstantinopel. Den ekumeniska patriarken Meletios IV beviljade Finlands ortodoxa kyrka autonomi samma år.
- Tomos-dokumentet definierade ställningen för Finlands ortodoxa kyrka i Konstantinopels regi. Dokumentet stipulerar bland annat att patriarkens namn ska nämnas under liturgin när man ber för biskoparna och att biskopsmötet kan kompletteras vid behov.

8.2. (10 p.)

I svaret bedöms hur insiktsfullt och mångsidigt examinandens redogörelse för faktorer som haft en inverkan på de händelser mellan kyrkan och samhället som beskrivs i insändaren.

I ett gott svar (5 p.) kan examinandens nämna två historiska faktorer som ger en bakgrund till insändaren. I ett berömligt svar (8 p.) kan examinandens redogöra för de historiska händelserna på ett mer omfattande sätt och kan lägga fram händelserna i detalj.

Möjliga historiska faktorer är bland annat följande:

- Relationerna mellan den lutherska och den ortodoxa kyrkan var respektfulla.

- Ortodoxa kyrkor förstördes, orsakerna möjligen politiska.
- De ortodoxa ansågs vara rysksinnade.
- Man var rädd för att det kommunistiska Ryssland skulle infiltrera genom Finlands ortodoxa kyrka.
- Förryskningsskolorna i Karelen var ett exempel på förryskningspolitiken.
- En del av prästerskapet kunde inte finska.
- Den ryska tsaren hade favoriserat den ortodoxa kyrkan. Under autonomins tid hade den ortodoxa kyrkan en statskyrklig ställning, vilket var emot grundlagen som stamade från det svenska styrets tider.
- De ortodoxas administrativa ställning i dåtidens Finland var oklar.
- Den ortodoxa kyrkan var främmande för den lutherska majoriteten.

9. Religiositet och religionslöshet (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms skilt.

9.1. (20 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinandens analyserar hur religiositet och religionslöshet syns i det finska samhället.

I ett gott svar (10 p.) ger examinandens minst fyra exempel på religiositet eller religionslöshet i Finland och analyserar minst två av dem närmare.

I ett berömligt svar (16 p.) ger examinandens flera exempel på både religiositet och religionslöshet i Finland och analyserar dem ingående.

Exempel på hur religiositet och religionslöshet syns kan vara bland annat följande:

- lagen tryggar positiv och negativ religionsfrihet
- religiösa och religionslösa fester vid livets vändpunkter

- religiösa argument och argument som framhäver religionslöshet i den samhälleliga debatten
- diskussion kring vad i det finska samhället som är tillåtet eller passande att säga eller göra när det gäller religion
- den offentliga debatten om religion, till exempel om de religiösa elementen på fester i daghem och skolor
- lutherdomens inverkan på det finska språket och det finska skolsystemet
- att skriva ut sig ur kyrkan och skriva in sig i den
- kristendomens inverkan på finska namn, festtraditioner och sedvänjor
- religiösa teman i litteratur, bildkonst och musik
- kyrkoarkitekturen
- i Finland finns två så kallade folkkyrkor med lagstiftad särställning, men ingen statsreligion
- statliga gudstjänster
- präster i fängelser, på sjukhus och i försvarsmakten
- bilden av kyrkan i offentligheten (landets klart största religiösa samfund)
- mångkulturens och invandringens inverkan på religiositeten i Finland
- nyandlighetens popularitet.

9.2. (10 p.)

I svaret bedöms hur insiktsfullt examinanden diskuterar vilka följder det skulle ha om religionen syntes som ett konkret fenomen i Kalle Anka-serierna.

I ett gott svar (5 p.) redogör examinanden för minst två exempel på vilka följder det skulle ha om religionen syntes som ett konkret fenomen i Kalle Anka-serierna.

I ett berömligt svar (8 p.) redogör examinanden för flera exempel och diskuterar dem insiktsfullt. Dessutom diskuterar hen på vilket sätt religionen kunde ses som ett konkret fenomen i Kalle Anka-serierna.

Möjliga följder kunde till exempel vara följande:

- på olika håll kan grupper bli sårade över att religiösa begrepp och symboler används: representanter för ifrågavarande religion, religiösa personer överlag eller religionslösa personer
- att grupper blir sårade kan eventuellt leda till opinionsyttringar och bojkotter
- inverkan på tidningens prenumerationsantal: går eventuellt i vardera riktningen beroende på land och religion
- å ena sidan förstärks upplevelsen av helighet, å andra sidan fördunklas den
- tidningen anpassas till respektive lands och områdes språkliga, kulturella, politiska och religiösa sammanhang
- religionen uppfattas som en del av vardagen och en del av underhållningen
- den religiösa läskunnigheten och kulturkännedomen ökar.